

Κεφάλαιο 2.1:

Οργάνωση Κοινωνικών Επιχειρήσεων

Περίληψη Κεφαλαίου:

Το κεφάλαιο αυτό ξεκινά με την παρουσίαση των μορφών με τις οποίες τα άτομα μιας οργανωμένης κοινωνίας συνεργάζονται μεταξύ τους δημιουργώντας «ομάδες συνεργασίας», οι οποίες με τη σειρά τους συνιστούν τις Εταιρείες και τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις.

Τόσο οι Στόχοι, όσο οι Δραστηριότητες και ο Στρατηγικός Σχεδιασμός των τελευταίων αποτελούν αντικείμενο επεξήγησης, ενώ στη συνέχεια σειρά έχουν η Οργάνωση και η Σύσταση ενός Συνεταιρισμού.

Λέξεις κλειδιά:

Ορισμός εταιρείας- Στόχος Κοινωνικών Επιχειρήσεων- Δραστηριότητες Κοινωνικών Επιχειρήσεων- Στρατηγικός Σχεδιασμός- Ορισμός Οργάνωσης – Ορισμός Συνεταιρισμού- Αρχές Συνεταιρισμού- Είδη Συνεταιρισμών – Συνεταιριστική Νομοθεσία.

2.1.1. ΜΟΡΦΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι οργανωμένες κοινωνίες τόσο στις παλαιότερες εποχές όσο και σήμερα απολαμβάνουν υπηρεσίες και αγαθά που αποκτώνται μέσω συνεργασίας μιας ομάδας ατόμων, που έχουν κάποια κοινά κοινωνικά ενδιαφέροντα ή οικονομικά συμφέροντα. Οι μορφές συνεργασίας είναι πολλές ανάλογα με τους επιδιωκόμενους στόχους τους. Θα μπορούσαμε να χωρίσουμε αυτές τις συνεργασίες σε δύο μεγάλες κατηγορίες.

- Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει μορφές συνεργασίας που επιδιώκουν οικονομικούς σκοπούς μέσω της αξιοποίησης των συντελεστών παραγωγής, δηλαδή το κεφάλαιο, το έδαφος και την

εργασία. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν οι **ανώνυμες**, οι **ομόρρυθμες** και **ετερόρρυθμες** εταιρείες, οι εταιρείες **περιορισμένης ευθύνης** και άλλες εταιρικές μορφές.

- Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει μορφές συνεργασίας που επιδιώκουν να παράγουν οικονομικά και κοινωνικά οφέλη για τους συνεργαζόμενους. Σε αυτήν την κατηγορία ανήκουν **ενώσεις προσώπων που επιδιώκουν στόχους με όφελος υγείας, πρόνοιας, πολιτιστικό ή/και περιβαλλοντικό**. Παράλληλα, συμπεριλαμβάνονται ιδρύματα που κυρίως επιδιώκουν στόχους με κοινωνική προσφορά. Επιπλέον, σε αυτή την κατηγορία συνεργασιών μπορούν να συμπεριληφθούν και οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις, οι οποίες υπάγονται στην «Κοινωνική Οικονομία» ή «Τρίτο Τομέα» ή «Τρίτο Σύστημα». Όλες οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις είναι ιδιωτικές μη εξαρτώμενες από το δημόσιο, χωρίς όμως να έχουν το συμβατικό κερδοσκοπικό χαρακτήρα¹, όπως ήδη έχουμε αναλύσει.

2.1.1.1. Είδη εταιρειών

Η πρώτη κατηγορία συνεργασιών, όπως αναφέραμε παραπάνω, περιλαμβάνει τις εταιρείες. Οι εταιρείες είναι **συνενώσεις φυσικών και νομικών προσώπων που επενδύουν από κοινού χρήματα, ακίνητη περιουσία και άλλα περιουσιακά στοιχεία, τα οποία χρησιμοποιούνται για την επιχειρηματική τους δραστηριότητα**. Τα κέρδη ή/και ζημίες που προκύπτουν επιμερίζονται μεταξύ των επιχειρηματιών – εταίρων.

¹ Παπαγεωργίου, 2004, σελ. 18; Χρυσάκης κ.ά., 1999, Θεοδωροπούλου κ.ά., 1998

2.1.2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

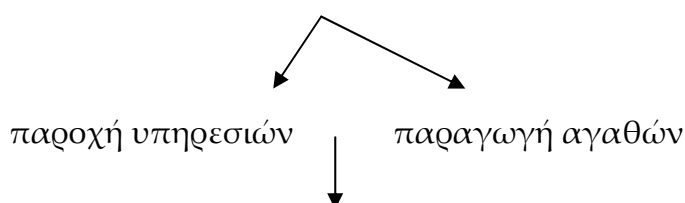
Η δεύτερη κατηγορία συνεργασιών ατόμων μέσα σε μία οργανωμένη κοινωνία, όπως προαναφέραμε στην αρχή της ενότητας, περιλαμβάνει τις Κοινωνικές Επιχειρήσεις.

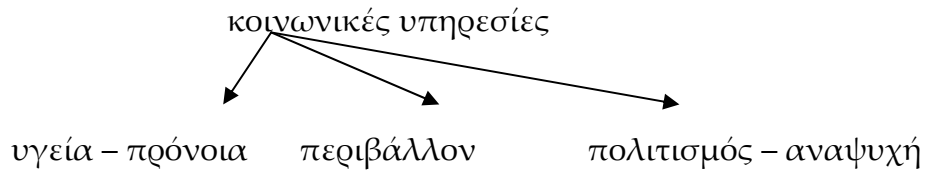
2.1.2.1. Στόχος – Δραστηριότητες – Στρατηγικός σχεδιασμός

Ο σχεδιασμός και προγραμματισμός σε μία οποιαδήποτε επιχείρηση ξεκινά από τον καθορισμό των στόχων και των δραστηριοτήτων της (επικερδής δραστηριότητα, αύξηση περιουσιακών στοιχείων, κατάκτηση συγκεκριμένου μεριδίου αγοράς, επενδυτικές δραστηριότητες κ.τ.λ.). Άρα, πρέπει να καθορίσουμε το στόχο και τις δραστηριότητες και κατόπιν να αναφερθούμε στο στρατηγικό σχεδιασμό για την οργάνωση μιας Κοινωνικής Επιχείρησης.

Στόχος: Οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις ασκούν οικονομική δραστηριότητα και στηρίζονται στην **αλληλεγγύη** παρά στο κέρδος. Επιπλέον, αποτελούν οικονομικές μονάδες που **συμμετέχουν ανταγωνιστικά στην οικονομία της αγοράς** προς υποστήριξη των συμφερόντων των μελών τους και παρέχουν υπηρεσίες στα μέλη τους, τα οποία αποκομίζουν οφέλη από τη συλλογική δράση.

Δραστηριότητες: Οι επιχειρήσεις του κοινωνικού τομέα παρουσιάζουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, όπως:

Οι οικονομικές δραστηριότητες των Κοινωνικών Επιχειρήσεων έχουν σκοπό την ικανοποίηση των **κοινωνικών αναγκών**.

Οι δραστηριότητες αυτές, όπως φαίνεται και στο παραπάνω σχήμα, μπορούν να διαχωριστούν σε **τρεις κατηγορίες** ως εξής:

1. Υπηρεσίες **κοινής ωφέλειας** που βελτιώνουν την ποιότητα της ζωής μας και του περιβάλλοντος
2. Υπηρεσίες **αναψυχής και πολιτισμού**
3. Υπηρεσίες **καθημερινής ζωής**

Στρατηγικός σχεδιασμός για την οργάνωση της Κοινωνικής Επιχείρησης:

Τα εργαλεία που χρησιμοποιεί η Κοινωνική Επιχείρηση για στρατηγικό σχεδιασμό, είναι τα ίδια με αυτά που χρησιμοποιούν όλες οι επιχειρήσεις, δηλαδή:

- Το προϊόν
- Η τιμή
- Η προώθηση
- Ο τόπος

Ο Στρατηγικός Σχεδιασμός της Κοινωνικής Επιχείρησης εστιάζεται κυρίως σε εξειδικευμένα θέματα, όπως σε ένα προϊόν, σε μία αγορά και επικεντρώνεται στα τμήματα της αγοράς που κατά κανόνα επιδιώκουν στόχους κοινωνικής προσφοράς με ποικιλία κατευθύνσεων, προσπαθώντας να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται. Οι

δυνατότητες του Στρατηγικού Σχεδιασμού καθοδηγούν την επιχείρηση στο πώς θα διαθέσει το κεφάλαιο, σε ποιες αγορές – στόχους θα επικεντρωθεί και στο πώς θα αναπτύξει το μείγμα marketing για να ανταποκριθεί στις ανάγκες των αγορών – στόχων (target groups).

Συνεπώς, λοιπόν, απαντάμε στα παρακάτω ερωτήματα.

1. Τι θα γίνει ή τι θα παράγουμε;
2. Πότε θα γίνει και πώς θα το παράγουμε;
3. Ποιος θα το κάνει ή θα το παράγει;
4. Πού θα το παράγουμε και πόσο θα κοστίσει;
5. Πότε θα το παράγουμε και για ποιους θα το παράγουμε;

Ανάλογα πώς θα απαντήσουμε σε αυτά τα πέντε ερωτήματα, θα εξαρτηθεί η μορφή και η επιτυχία της επιχείρησης που θέλουμε να οργανώσουμε. Όσο πιο γρήγορα και με μεγαλύτερη ακρίβεια από άλλους βρούμε μία υπάρχουσα ανάγκη, για την παραγωγή αγαθών ή υπηρεσιών και την ικανοποιήσουμε, τόσο πιο εύκολα θα επιτύχει η επιχείρησή μας.

2.1.2.2. Οργάνωση Κοινωνικής Επιχείρησης

Τι είναι οργάνωση;

Είναι η προγραμματισμένη ενέργεια η οποία κατευθύνει τα άτομα έτσι, ώστε να αναγνωριστούν οι αξίες, να ικανοποιηθούν οι ανάγκες και να πραγματοποιηθούν οι στόχοι.

2.1.3. ΣΥΣΤΑΣΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Ο συνεταιρισμός είναι μία πολύ σημαντική **μορφή** κοινωνικής επιχείρησης. Εδώ θα αναλύσουμε την έννοια του συνεταιρισμού. Επιπρόσθετα, θα δούμε πώς μπορεί να συσταθεί ένας συνεταιρισμός, ο οποίος ιδρύεται για να επιλύσει συγκεκριμένα προβλήματα που είναι δύσκολο να αντιμετωπισθούν μόνο από ένα άτομο, αλλά μπορούν να δοθούν λύσεις συλλογικά.

Ο **Συνεταιρισμός** αποτελεί σημαντική μορφή συνεργασίας και για αυτό το λόγο αποτελεί ομάδα του κοινωνικού τομέα. Ο συνεταιρισμός είναι μία **αυτόνομη ένωση προσώπων που συγκροτείται εθελοντικά για την αντιμετώπιση των κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και επιδιώξεών τους, δια μέσου μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης².**

Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοικτές σε όλα τα πρόσωπα που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες τους και επιθυμούν να αποδεχθούν τις ευθύνες του μέλους, χωρίς διακρίσεις φύλου, κοινωνικού επιπέδου, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας. Η προς τα έξω, όμως, εικόνα του συνεταιρισμού δε διαφέρει από εκείνη των άλλων μορφών επιχειρήσεων. Ο συνεταιρισμός οφείλει να είναι ανταγωνιστικός, για να μπορεί να επιβιώσει μέσα στο ανταγωνιστικό περιβάλλον μιας αγοράς, οφείλει να έχει μηχανισμούς ανάλογους με αυτούς των άλλων επιχειρήσεων, δηλαδή να χρησιμοποιεί τη σύγχρονη τεχνολογία, εξειδικευμένο προσωπικό κ.τλ.

² Παπαγεωργίου, 2004

Οι αρχές που διέπουν τους συνεταιρισμούς και αποτελούν τους βασικούς κανόνες λειτουργίας τους είναι οι ακόλουθες:

1. Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή
2. Δημοκρατική διοίκηση εκ μέρους των μελών
3. Οικονομική συμμετοχή των μελών
4. Αυτονομία και ανεξαρτησία
5. Εκπαίδευση, πρακτική εξάσκηση και πληροφόρηση
6. Συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών
7. Ενδιαφέρον για την κοινότητα

Ο συνεταιρισμός όπως είπαμε, οφείλει να είναι ανταγωνιστικός, αλλά ακολουθεί ορισμένες αξίες για να επιτύχει το στόχο του, που είναι η ποιοτική προαγωγή των συνεργαζόμενων ατόμων και κατ' επέκταση, του κοινωνικού συνόλου.

2.1.3.1. Δραστηριότητες συνεταιρισμού

Οι συνεταιρισμοί μπορούν να αναλάβουν, κατόπιν συλλογικής απόφασης, διάφορες δραστηριότητες ανάλογα με τις ανάγκες των μελών τους. Παρακάτω δίνετε η περιγραφή αυτών των δραστηριοτήτων.

2.1.3.1.1. Αγροτικοί συνεταιρισμοί

- Προμηθευτικές εργασίες:

Οι συνεταιρισμοί μπορούν να αναλαμβάνουν να προμηθεύουν τα μέλη τους με γεωργικά εφόδια αλλά και με καταναλωτικά αγαθά.

- Εμπορία γεωργικών προϊόντων:

Οι συνεταιρισμοί μπορούν να εμπορεύονται στην εγχώρια αγορά γεωργικά προϊόντα, αλλά να ενεργοποιούνται και στον εξαγωγικό τομέα.

- Μεταποίηση γεωργικών προϊόντων:

Οι συνεταιρισμοί σε αυτή την περίπτωση έχουν ιδιόκτητες εγκαταστάσεις για την επεξεργασία των προϊόντων των μελών τους.

- Συνεταιρισμοί και αγροτική πίστη:

Οι συνεταιρισμοί σε αυτή την περίπτωση έχουν ιδρύσει πιστωτικό ίδρυμα, ώστε οι ανάγκες των μελών να καλύπτονται από κεφάλαια της συνεταιριστικής οργάνωσης.

2.1.3.1.2. Αστικοί συνεταιρισμοί

- Καταναλωτικοί συνεταιρισμοί:

Οι συνεταιρισμοί προμηθεύουν τα μέλη τους με καταναλωτικά αγαθά

- Συνεταιρισμοί Φαρμακοποιών:

Συνάπτουν συμφωνίες για την αγορά και διάθεση φαρμάκων στην αγορά

- Πιστωτικοί συνεταιρισμοί και συνεταιριστικές τράπεζες:

Ένας πιστωτικός συνεταιρισμός μπορεί να μετατραπεί σε συνεταιριστική τράπεζα με ορισμένες προϋποθέσεις

- Συνεταιρισμοί ηλεκτρολόγων – Συνεταιρισμοί υδραυλικών:

Οι επαγγελματίες του κάθε κλάδου συσπειρώνονται για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους με οργανωμένο τρόπο και με έλεγχο των τιμών

2.1.3.1.3. Αγροτουριστικοί – Αγροβιοτεχνικοί συνεταιρισμοί γυναικών

Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί είναι μία σχετικά νέα δραστηριότητα των τελευταίων δύο δεκαετιών στην Ελλάδα. Οι δραστηριότητες και υπηρεσίες

που, κυρίως, αναλαμβάνουν είναι αγροτουριστικές και αγροβιοτεχνικές, δηλαδή ενοικίαση δωματίων, κατασκευή και εμπορία εδεσμάτων, χειροτεχνημάτων κ.τλ.³.

2.1.3.1.4. Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία

Χαρακτηριστικό στοιχείο που διακρίνει τις Αστικές Μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες από τις απλές αστικές, είναι η μη διανομή ωφελημάτων (οποιασδήποτε μορφής) στα μέλη τους. Οι συνδρομές και εγγραφές των μελών, καθώς και οι χορηγίες ή δωρεές προς αυτές, επειδή στερούνται τα εννοιολογικά γνωρίσματα του εισοδήματος, δε φορολογούνται. Οι χορηγίες, όμως, που παρέχονται για την τέλεση δραστηριοτήτων που εκτελούνται από τους υπόψη φορείς, μειώνουν το κόστος αυτών. Οι Αστικές Μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες υπόκεινται σε φόρο μόνο για τα εισοδήματά τους που προέρχονται από καθαρά εμπορικές δραστηριότητες ή την άσκηση ελεύθερου επαγγέλματος (π.χ. ενοίκια, τόκοι καταθέσεων, έκδοση βιβλίων και περιοδικών, τέλεση παραστάσεων κ.τλ.). Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για τις διατάξεις που ισχύουν για τις Αστικές Μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες στην παρ. 4 του άρθρου 2 και στην παρ. 1 του άρθρου 10 του Ν.2238/1994.

2.1.3.1.5. Συνεταιρισμός Κοινωνικής Δικαιόχρησης (Franchising)

Ο κεντρικός στόχος του Συνεταιρισμού Κοινωνικής Δικαιόχρησης είναι η ανάπτυξη και υποστήριξη της επιχειρηματικότητας στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, προβλέπεται να δημιουργηθούν κοινωνικοί συνεταιρισμοί οι οποίοι θα λειτουργούν σύμφωνα με το μοντέλο της κοινωνικής δικαιοχρησης (Social Franchising) και θα δραστηριοποιούνται σε τομείς, π.χ. της παραγωγής, της

³ Καλδής κ.ά., 2000, σελ. 136

τυποποίησης, της εμπορίας παραδοσιακών προϊόντων ή δράσεις ανάδειξης των τοπικών πολιτιστικών και τουριστικών χαρακτηριστικών.

Οι στόχοι, οι δραστηριότητες και τα προϊόντα του συνεταιρισμού κυρίως περιλαμβάνουν την προώθηση της εναλλακτικής κοινωνικής επιχειρηματικότητας μειονεκτικών ομάδων του πληθυσμού μας σε απομακρυσμένες περιοχές. Είναι, αναντίρρητα, σημαντικό να γίνεται αξιοποίηση τοπικών ανθρώπινων και φυσικών πόρων για την ανάπτυξη συνεταιριστικής επιχειρηματικής δραστηριότητας.

2.1.3.1.6. Κοινωνικός Συνεταιρισμός Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.)

Ο Κοινωνικός Συνεταιρισμός Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.) είναι **Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου**, με περιορισμένη ευθύνη των μελών του. Ο Κοι.Σ.Π.Ε. είναι **μία παραγωγική και εμπορική μονάδα, αλλά και Μονάδα Ψυχικής Υγείας και εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας**. Στόχος του είναι η κοινωνικο-οικονομική ενσωμάτωση και επαγγελματική ένταξη των ατόμων με σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα, συμβάλλοντας τόσο στη θεραπεία τους όσο και στην οικονομική τους αυτάρκεια. Ο Κοι.Σ.Π.Ε. έχει εμπορική ιδιότητα και μπορεί να αναπτύξει οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα (π.χ. αγροτική, κτηνοτροφική, μελισσοκομική, αλιευτική, δασική, βιομηχανική, βιοτεχνική, ξενοδοχειακή, εμπορική, παροχής υπηρεσιών, κοινωνικής ανάπτυξης κ.ά.).

2.1.3.2. Καταστατικό Ευρωπαϊκού Συνεταιρισμού

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, στο τέλος του 2002, θέσπισε το **Καταστατικό Ευρωπαϊκής Συνεταιριστικής Εταιρείας**, το οποίο ρυθμίζει θέματα **διακρατικών συνεταιρισμών**.

2.1.3.3. Συνεταιριστική νομοθεσία

Το άρθρο 12 της συνεταιριστικής εταιρίας εξηγεί το δικαίωμα του «συνεταιριζέσθαι»:

1. Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τηρώντας τους νόμους, που ποτέ όμως δε μπορούν να εξαρτήσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από προηγούμενη άδεια
2. Το σωματείο δε μπορεί να διαλυθεί για παράβαση του νόμου ή ουσιώδους διάταξης του καταστατικού του, παρά μόνο με δικαστική απόφαση
3. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται αναλόγως και σε ενώσεις προσώπων που δε συνιστούν σωματείο
4. Οι γεωργικοί και αστικοί συνεταιρισμοί κάθε είδους αυτοδιοικούνται σύμφωνα με τους όρους του νόμου και του καταστατικού τους και προστατεύονται και εποπτεύονται από το Κράτος, που είναι υποχρεωμένο να μεριμνά για την ανάπτυξή τους
5. Επιτρέπεται η σύσταση με νόμο αναγκαστικών συνεταιρισμών που αποβλέπουν στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημόσιου ενδιαφέροντος ή κοινής εκμετάλλευσης γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής, εφόσον πάντως εξασφαλίζεται η ίση μεταχείριση αυτών που συμμετέχουν.